

Universidad de Alicante

Investigación y Propuestas Innovadoras de Redes UA para la Mejora Docente

Coordinadores

José Daniel Álvarez Teruel
María Teresa Tortosa Ybáñez
Neus Pellín Buades

© Del texto: los autores

© De esta edición:

Universidad de Alicante
Vicerrectorado de Estudios, Formación y Calidad
Instituto de Ciencias de la Educación (ICE)

ISBN: 978-84-617-3914-1

Revisión y maquetación: Neus Pellín Buades

El treball autònom de l'alumnat: un cas aplicable a l'assignatura 12039

G. Sansano (coord.), J.-M. Santacreu Soler, J.-A. Martínez Prades, R. Mataix Azuar, V. Tortosa, M. D. Vargas Llovera, F.-J. Consuegra Panaligán, J. A. Ríos Carratalá.

Departaments de Filologia Catalana, Humanitats Contemporànies, Filologia Espanyola

Universitat d'Alacant

RESUM

A partir d'una assignatura específica de postgrau (12039), dissenyada per a estudiants egressats de geografia i història, un grup de professors de la facultat de filosofia i lletres (història contemporània, història de l'art, filologia espanyola, antropologia i filologia catalana), elaboren temes de treball diferents que dialoguen entre ells enriquint els objectius inicials de l'assignatura: els coneixements de la història i cultura contemporànies.

Amb aquest punt de partida, la xarxa creada explora els punts següents: metodologies docents i col·laboratives per a fomentar la participació activa i el treball en equip de l'alumnat; s'hi treballa sobre alguns casos pràctics sobre els quals investiguen els diversos docents implicats: història i poètiques de la memòria: la violència política en la representació del franquisme, sobre les repercussions del franquisme en l'art i l'arquitectura, repercussions del franquisme en la història i en la novel·la, teatre, cine i documentals, i les seues connexions amb altres literatures i cultures pròximes.

Paraules clau: Aprenentatge, Cooperatiu, Transversalitat, Història, Art, Literatura, Cinema

1. INTRODUCCIÓ

En plantejar-nos el projecte de la Xarxa docent 2014, ens preguntàrem si nosaltres, que compartíem uns interessos investigadors concrets, podríem ser capaços d'aplicar una part dels objectius i dels resultats de la recerca, a la docència d'una àrea específica. Amb aquesta intenció vam prendre com a camp d'aplicació una assignatura de postgrau –que impartien dos professors del grup–, sobre la qual la resta de membres hauríem de convergir, des de les respectives parcel·les de treball.

Consideràvem que tal vegada podrien existir experiències semblants, però pensàvem que potser no amb el nostre plantejament de transversalitat i interdisciplinarietat, ni amb els punts de partida que ens havíem proposat.

El projecte metodològic concret s'adreça a l'alumnat del Màster Universitari en Professorat d'Educació Secundària Obligatoria i Batxillerat, en l'assignatura “Complementos formativos docentes para la enseñanza de la Historia contemporánea y la Historia del arte: Materias de ESO y Bachillerato”.

Aquesta experiència s'hi ha concebut en tant que un instrument de reflexió i implementació del treball presencial de classe, amb unes altres activitats virtuals que permeten un major aprofitament en l'aplicació dels continguts de la matèria. A aquestes activitats l'alumnat hi dedicarà 30 hores no presencials.

2. DESENVOLUPAMENT DE LA QÜESTIÓ PLANTEJADA

2.1 Objectius.

Els principis que regeixen el desenvolupament metodològic són els següents:

- a) un sistema de treball en grups interconnectats: cada grup participa en el treball dels altres grups;
- b) la composició aleatòria de cada grup: reproduir les condicions d'un futur entorn laboral amb integrants no sempre coneguts
- c) el treball sense presència física: a través dels mitjans telemàtics i TICs, i de les diverses eines que proporciona el Campus Virtual)

2.2. Mètode i procés d'investigació.

El plantejament metodològic desenvolupa, singularment, les competències acadèmiques següents:

Competències Generals del Títol (CG)

- - CG4: Buscar, obtenir, processar i comunicar informació (oral, impresa,

audiovisual, digital o multimèdia), transformar-la en coneixement i aplicar-la als processos d'ensenyament i aprenentatge en les diverses matèries pròpies de l'especialització cursada.

- - CG16: Treballar en equip amb altres professionals de l'ensenyament, enriqueixent la seua formació.

Competències específiques:

- - CE1: Conèixer el valor formatiu i cultural de les matèries corresponents a l'especialització.
- - CE2: Conèixer els continguts que es cursen en els ensenyaments respectius.
- - CE9: Integrar la formació en comunicació audiovisual i multimèdia en el procés d'ensenyament-aprenentatge.

Aquests objectius metodològics demanaven unes pautes temporals per poder ser desenvolupats, per la qual cosa, després de tenir-hi en compte diverses consideracions, vam fixar el següent **Cronograma**:

- - Setmana 1 a 3
 - 1. Constitució dels grups
 - 2. Els membres de cada grup treballen individualment en llurs tasques respectives.
 - 3. Posada en comú del propi treball i elaboració del tema assignat.
 - 4. Enviament dels treballs provisionals, per part dels enllaços/coordinadors de cada grup al/a professor/a.
- - Setmana 4
 - 1. El professor publica els treballs en l'apartat de "Materials", del CV.
 - 2. Cada grup analitza els treballs de la resta.
- - Setmana 5 i 6
 - 1. A través del *foro*, la totalitat de l'alumnat discuteix a l'entorn dels treballs presentats.
 - 2. En cada grup, l'enllaç o coordinador fa un seguiment de les aportacions crítiques dels seus companys en relació als altres treballs i les remet a cadascun dels grups corresponents i al professor.

- - Setmana 7
 - Cada grup estudia les aportacions rebudes de la resta dels grups i decideix si les té en compte i les incorpora o no al seu treball i, si escau, procedeix a la reelaboració o reestructuració del propi treball.
- - Setmanes 8 i 9
 - 1. Els coordinadors remeten la versió definitiva del treball al professor.
 - 2. El professor dóna a conèixer el resultat final mitjançant la publicació dels diferents treballs rebuts en l'apartat de "Materials" del C V.
- - Setmana 10
 - 1. Reflexió i avaluació del procés

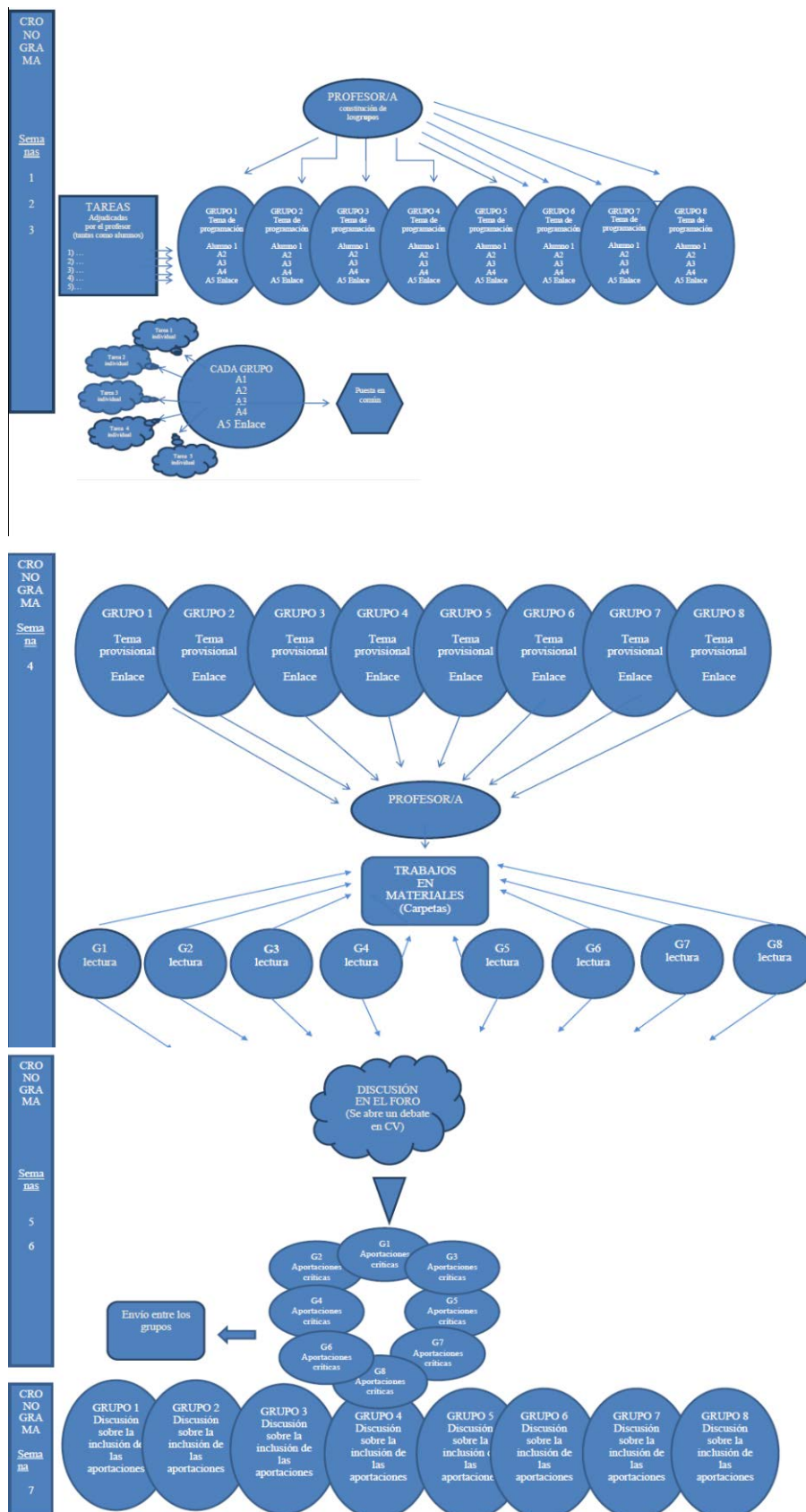
Tot aquest procés metodològic ha pogut ser desenvolupat gràcies a la concreció d'uns mapes conceptuals (que va elaborar el membre del grup, José Antonio Martínez Prades, professor d'Història de l'Art). En aquest conjunt de mapes creiem que s'hi pot apreciar molt bé tant la metodologia, com el procés de treball o la interconnexió entre els diferents grups i el professor/a, o entre les diferents fases del treball, fins arribar a uns resultats finals. No han estat fàcils d'elaborar ni de concretar, però resulta evident l'esforç que s'hi ha esmerçat per part del grup.

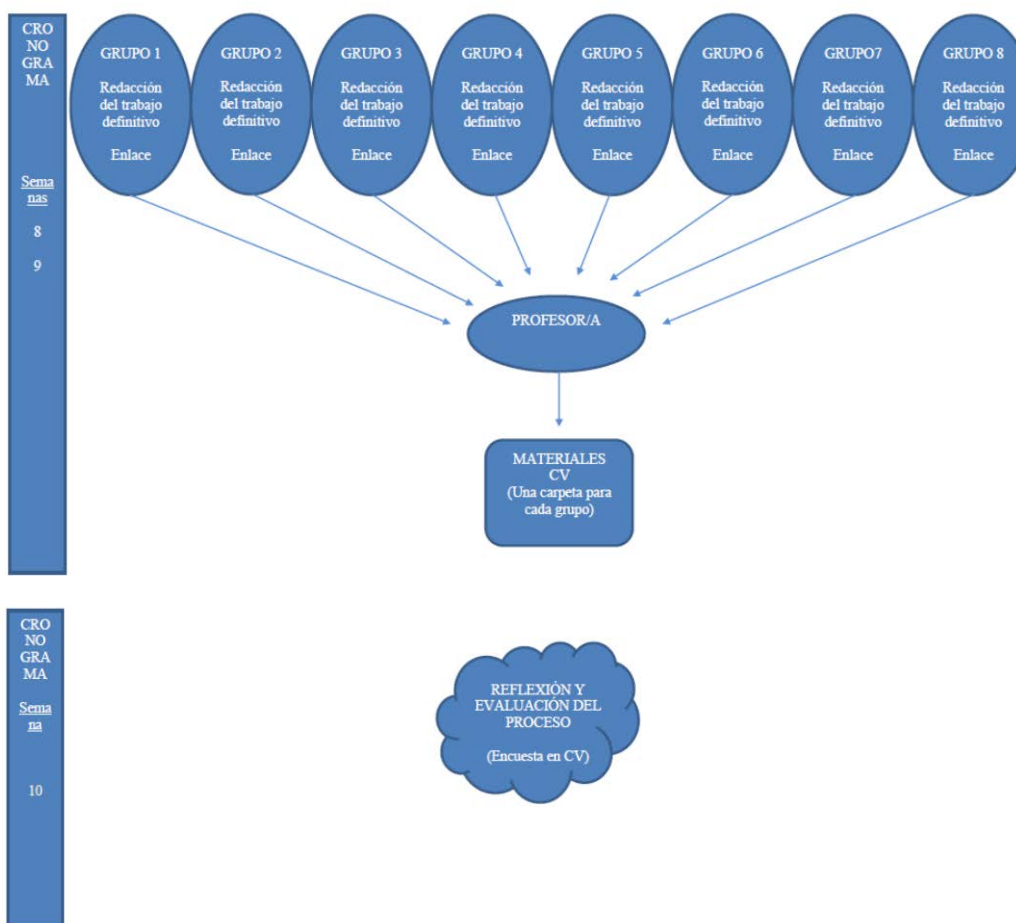
MAPES CONCEPTUALS

Els mapes conceptuals que es reproduïxen a continuació permeten entreveure la descripció i desenvolupament del procés descrit **supra**. Essencialment consten de quatre elements: a) el calendari o cronograma que apareix a l'esquerra; b) La previsió de les tasques a desenvolupar segons els grups de treball en què queda distribuït l'alumnat; c) els diferents grups amb indicació del tema assignat, membres que l'integren i el coordinador/responsable o enllaç del grup amb el professor; i d) l'organització de funcionament/treball autònom de cada grup i de cada membre del grup.

En els mapes següents s'apunta el procés d'interacció entre els grups i el professorat, fins arribar al treball definitiu de cada grup i al procés de reflexió i avaluació per part del professorat. Aquesta avaluació queda complementada amb una enquesta final, mitjançant el CV, que possibilita que l'alumnat també avalue tot el

procés. Més enllà d'aquesta breu descripció, cal fer constar que tot aquest procés es desplegat amb més detall en la comunicació presentada en les *XII Jornades de Xarxes d'Investigació en Docència Universitària* (UA, 2014).

3. CONCLUSIONS

En aquest cas, encara no podem parlar d'uns resultats tangibles concrets. No obstant això, els resultats parcials han pogut ser exposats a través d'una comunicació en les *XII Jornades de Xarxes d'Investigació en Docència Universitària* (codi comunicació acceptada 392016). En aquest treball s'hi concreten més detalladament els diferents temes i pràctiques que cada professor havia triat per a cada grup, i com aquestes convergien i es complementaven, amb l'objectiu de la nostra xarxa, que no era altre que el d'enriquir la formació de l'alumnat sobre el món contemporani. No obstant això, cal remarcar que dues pràctiques han hagut de quedar fora atesa l'extensió màxima de la comunicació.

Des d'un punt de vista intern, podem afirmar que el resultat d'aquest projecte de xarxa ha estat molt positiu atés que ha permés (o ha incentivat) a un grup de professors de la Facultat de Filosofia i Lletres, de disciplines i camps de treball diferents, convergir en els seus interessos investigadors al servei d'uns objectius docents i transversals. Potser en una segona fase s'hi podran apreciar resultats més visibles.

4. DIFICULTATS TROBADES

Les dificultats trobades a l'hora de desenvolupar aquest projecte ha estat els de la coordinació i convergència dels diferents membres de l'equip. En tractar-se de professorat amb diferents formacions, distints Departaments, de vegades horaris incompatibles o situacions laborals diverses (professorat a temps complet, professorat a temps parcial), trobar moments de trobada presencial per poder dialogar i discutir amb una certa calma, confrontar punts de vista i metodològics d'una forma articulada, etc ha estat realment difícil. No obstant això, els mitjans virtuals hi han ajudat força.

Amb tot, no trobar de forma àgil aquests moments de debat conjunt, sobretot per confrontar formacions i necessitats metodològiques tan dispars, ha fet que els resultats potser no siguen tan encoratjadors com esperàvem en un principi. És a dir, hi hem vist les possibilitats però potser no hem arribat a extraure'n tot el suc i profit possibles.

5. PROPOSTES DE MILLORA

Vista l'experiència d'enguany, i comprovat l'impacte que els TFG/TFM (sense oblidar els treballs de curs, exàmens, convocatòries d'exàmens extraordinàries de juliol), potser cal pensar en avançar les jornades o en deixar les memòries finals per al mes de setembre. El més de juliol, s'hi ha tornat un camp de mines...

6. PREVISIÓ DE CONTINUÏTAT

La continuïtat de l'equip hi és perquè de fet, és també un grup d'investigació, però que ara també vol esdevenir un equip de reflexió formativa. Però tot dependrà de la càrrega docent, dels horaris i d'una major "regulació" dels fluxos de treball del mesos de juny-juliol.

7. BIBLIOGRAFIA

- Barajas, M. y Barberà, E. (2004). *La educación en red. Actividades de enseñanza y aprendizaje*. Barcelona: Piados.
- Bautista, G. y Borges, F. (2000). *Aprender en grupo en entornos virtuales, una experiencia en la universidad*. Madrid: Virtual Educa.
- Bautista, G.; Borges, F. y Forés, A. (2011). *Didáctica universitaria en entornos virtuales*. Madrid: Narcea.
- Bisquerra Alcina, R. (2014). *Metodología de la investigación educativa*. Madrid: La Muralla.
- Carr, W.; Kemmis, S. (1988). *Teoría crítica de la enseñanza. La investigación acción y la formación del profesorado*. Barcelona: Martínez Roca.
- Cebrián, M. (1990). *Enseñanza virtual para la innovación universitaria*. Madrid: Narcea.
- Contreras, J. (1990). *Enseñanza, currículum y profesorado*. Madrid: Akal.
- Escudero, J. M. (1990). «Tendencias actuales en la investigación educativa: los desafíos de la Investigación crítica». *Currículo*, 2, 3-25.
- Gimeno, J. y Pérez, A. (1983). *La enseñanza: su teoría y su práctica*. Madrid: Akal.
- Kepler, K. (1999). *Investigación en la enseñanza: implicaciones para los programas de formación del profesorado*. En PEREZ, A.; BARQUIN, J.; ANGULO, J. F.: *Desarrollo profesional del docente. Política, investigación y práctica*. Madrid: Akal.
- Latorre, A. (1992). *La reflexión en la formación del profesor*. Tesis doctoral. Barcelona: Facultad de Pedagogía, Universitat de Barcelona.
- Martínez, J. B. (1990). *Hacia un enfoque interpretativo de la enseñanza*. Granada: Universidad de Granada.
- Martínez Prades, J.-A. et alii, "El trabajo autónomo del alumnado en conocimientos de Historia Contemporánea, Historia del Arte y Filología: un caso aplicable a la

- asignatura 12039”, en Tortosa Ybáñez, M.T.; Álvarez Teruel, J. D i Pellín Buades, N. (Coords.), *XII Jornades de Xarxes d'Investigació en Docència Universitària. El reconeixement docent: innovar i investigar amb criteris de qualitat*, Universitat d'Alacant, 2014, (pp. 571-586)
- Martínez Ruiz, M. A. y Sauleda Parés, N. (2004). *Redes para investigar el currículum. Diseño del aprendizaje en el Espacio Europeo de la Educación Superior*. En G. Bernabeu Pastor y N. Sauleda Parés (eds.): *Investigar el Espacio Europeo de Educación Superior*. Alicante, UA [CD-R] , 2004.
- Pérez, A.; Barquín, J.; Angulo, J. F. (1999). *Desarrollo profesional del docente. Política, investigación y práctica*. Madrid: Akal.
- Rozada, V. et alii. (1989). *Desarrollo curricular y formación del profesorado*. Gijón: Cvan.
- Salinas, J. (2004). “Innovación docente y uso de las TIC en la enseñanza universitaria”. *Revista de Universidad y Sociedad del Conocimiento, RUSC*, vol 1, nº 1.
- Shavelson, R.-J. y Stern, P. (1983). *Investigación sobre el pensamiento pedagógico del profesor, sus juicios, decisiones y conductas*. En Gimeno, J. y Pérez, A. (dirs.): *La enseñanza: su teoría y su práctica*. Madrid: Akal.
- Schon, D.A. (1998). *El profesional reflexivo*. Madrid: Paidós.
- Schulman(1989). *Paradigmas y programas de investigación en el estudio de la enseñanza: una perspectiva contemporánea*. En Witirock, M. C. (1989): *La investigación de la enseñanza. Enfoques, teorías y métodos*. Madrid: Paidós/MEC.
- Torrego, J. C. y Negro, A. (2012). *Aprendizaje cooperativo en las aulas*. Madrid: Alianza Editorial.
- Villar Angulo, L. M. (Coord.) (1986). *Pensamiento de los profesores y toma de decisiones*. Sevilla: Universidad de Sevilla.